

Circus in de stad

Stadswandeling langs de (on)zichtbare sporen van het Gentse circusverleden

Gent, dé circusstad

Gent heeft een bijzondere band met circus. De stad was vroeger dé plek waar je als circusliefhebber moest zijn. De Halfvastenfoor, de Gentse ruitersmaatschappij *Le Cercle Equestre*, de Hippodroom 'De Drie Sleutels' en het Nieuw Circus (Wintercircus) lagen mee aan de basis van een bloeiend circusleven in Vlaanderen. Niet enkel de prestigieuze gebouwen zetten Gent op de kaart. Ook heel wat Gentse circusartiesten zaten daar voor iets tussen. Veel beroemde circusdirecteurs en internationaal gewaardeerde artiesten kwamen uit Gent.

Als je vandaag door Gent wandelt, zie je nog enkele fysieke sporen die getuigen van het bruisende circusverleden van de stad. Andere zijn intussen verdwenen, maar achter de nieuwe gevels, in straatnamen of op pleinen schuilen nog heel wat verhalen. Ontdek in deze stadswandeling waarom Gent dé circusstad van Vlaanderen genoemd wordt.

Station Gent Zuid

Zicht op de Lammerstraat en Nieuw Circus

1 Woodrow Wilsonplein

Het Woodrow Wilsonplein of 'het Zuid' vormt de rand van 'De Circuswijk' in Gent. Deze wijk loopt tot aan het Sint-Pietersplein en floreerde van 1880 tot 1960. Vroeger was er op dit plein een groot treinstation, het Zuidstation. Met de Minardschouwburg, Feestlokaal Vooruit, de diertuin aan het Muinpark en het Nieuw Circus, was dit dé wijk in Gent waar je in de 19e eeuw moest zijn voor entertainment.

 Wandel naar de hoek van de Kuiperskaai met de Lammerstraat. Als je aan de verkeerslichten staat, zie je een deel van de imposante koepel van het Nieuw Circus.

Bouw van het Nieuw Circus

2 Het Nieuw Circus

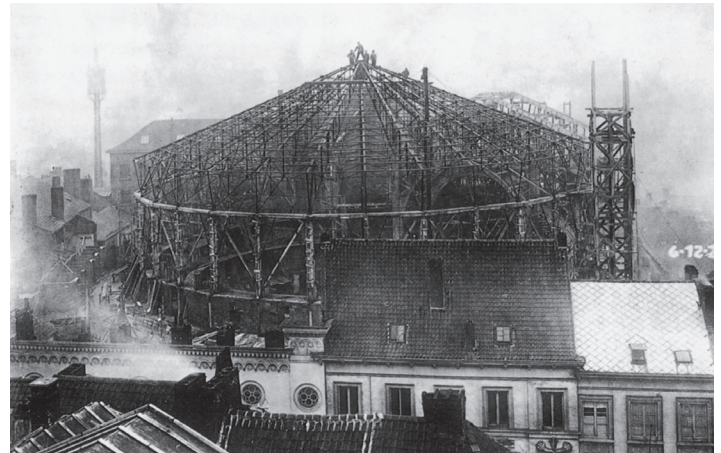
Vroeger stond op de plek van het Nieuw Circus de katoenfabriek Vandekerckhove. Na een verwoestende brand in 1878, kreeg architect Emile De Weerd in 1893 de opdracht van de *Cercle Equestre* om er een circus te bouwen. Hun oude circus, 'De Drie Sleutels', voldeed niet langer aan hun eisen. Het Nieuw Circus werd Wintercircus genoemd omdat er ook in de winter voorstellingen konden plaatsvinden.

Het Nieuw Circus werd een ingewikkeld bouwwerk met imposant koepeldak en had drie ingangen: aan de Sint-Pietersnieuwstraat, de Lammerstraat en de Platteberg. Het grote niveauverschil tussen de Lammerstraat en Platteberg zorgde voor een bijzondere constructie met verschillende kelders en gangen. Via verschillende hellingen kon je de circuspiste bereiken.

Ravage na de brand

Na een brand in 1920 bleef enkel een deel van de buitenmuren staan. Het circus werd terug opgebouwd in beton, de zestienhoekige vorm werd bewaard. Met deze nieuwbouw deed Gent zijn reputatie als circusstad alle eer aan. De elektriciteit, verluchting, verwarming en geluidsbeheersing waren voor die tijd zeer innovierend.

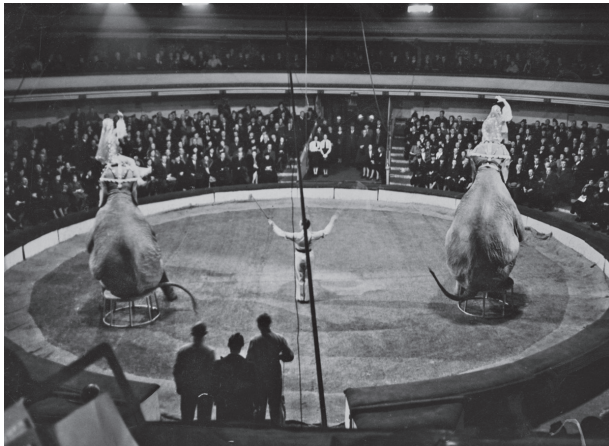

Heropbouw van het Nieuw Circus

Interieur Nieuw Circus na de brand

Na de Eerste Wereldoorlog werd het Wintercircus ook gebruikt voor film, variété en andere shows. Tijdens de Tweede Wereldoorlog geraakte het gebouw in verval. In 1944 speelde Circus De Jonghe er de laatste voorstelling. Van 1954 tot 1978 werd het gebouw garage Mahy en in 1978 een opslag- en restauratieplaats voor oldtimers.

Dresseur Franz Althoff in het Nieuw Circus

In 2005 kocht het stadsontwikkelingsbedrijf Sogent het gebouw aan. In 2012 startten de werken aan de naburige Waalse Krook, waar de nieuwe stadsbibliotheek een plek vond. Het Nieuw Circus of Wintercircus is een nieuwe ontmoetingsplaats in de stad met kantoren, horeca en een concertzaal.

 Steek het kruispunt over en wandel naar de Lammerstraat nr. 8 (Polé Polé café). Kijk naar de overkant van de straat.

Interieur café Bento

Frans Bento voor een affiche van circus Barnum and Bailey

3 Lammerstraat
Het Nieuw Circus had twee ingangen voor het publiek. Eén voor de rijke klasse in de Sint-Pietersnieuwstraat en één in de Lammerstraat. Via de Lammerstraat had je toegang tot de loketten en de trappenhal die leidde naar de zitplaatsen van de galerij en het paradijs of 'Uilenkot' in de nok van het gebouw (2.500 zitplaatsen).

In mei 1915 opende Henri Frans Bento (1877-1948) zijn café 'Bento', een belangrijke ontmoetingsplek voor circusartiesten. Het café lag rechts naast de ingang in de Lammerstraat. Henri Frans Bento is één van de meest legendarische Gentse artiesten. Hij trad op bij de grootste circussen ter wereld zoals de *Ringling Brothers* en *Barnum and Bailey* en was een echte held in de Verenigde Staten. Veel van zijn leerlingen, zoals Pierre Demeyer, Polydoor De Baets en Joseph Storms, werden later bekende circusartiesten. Polydoor De Baets werd bekend als Polly Bentos, een verwijzing naar zijn leermeester.

In de Lammerstraat ligt ook de oorsprong van Circus Demuyck. Tijdens hun kinderjaren woonden de broers Gustaaf (1893-1982) en Lievin (1892-1969) Demuyck in deze straat waar hun ouders een viswinkel hadden (nr. 4-6). Al van jongs af aan waren ze gefascineerd door de acts van de artiesten in het Nieuw Circus. Ze startten zelf een circuscarrière en Circus Demuyck groeide uit tot het bekendste circus van Gent. Het circus was een vaste waarde op de jaarlijkse Halfvastenfoor.

 Wandel de Lammerstraat uit en sla rechts de Sint-Pietersnieuwstraat in. Wandel een 40-tal meter de straat in.

Ingang Nieuw Circus in de Sint-Pietersnieuwstraat

4 Sint-Pietersnieuwstraat

Waar vandaag studentencafé De Ploeg is, lag de tweede ingang van het Nieuw Circus, de ingang voor de rijkere klasse. Een brede deur leidde naar een grote hal die toegang gaf tot de 750 zitplaatsen van eerste rang en de 44 loges.

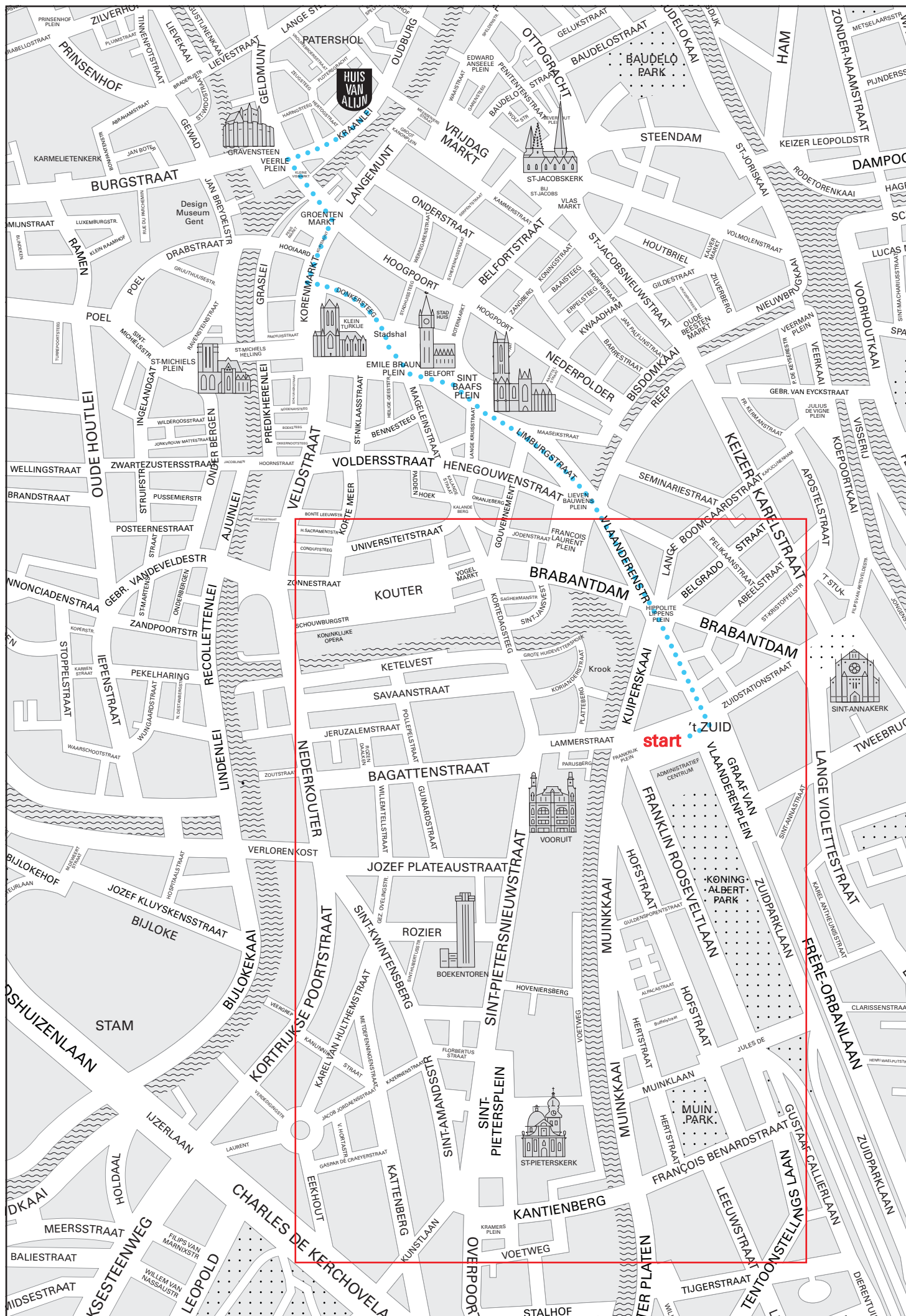
Door de aanwezigheid van het Nieuw Circus floreerden ook de naburige cafés en herbergen. Ter hoogte van nr. 2-10 lag café Nollet, uitgbaat door de familie Puttevils. Zoon Guy was een grote circusliefhebber en -verzamelaar en groeide praktisch op in het Nieuw Circus. Op de hoek met de Lammerstraat (nr. 19) had je het café Mephisto, de artiestennaam van Ernest Verschaffelt alias 'Vieze Karweie'. Mephisto en zijn zonen Alexandro en Palermo waren jongleurs. Palermo was bekend van zijn act met zeeleeuwen.

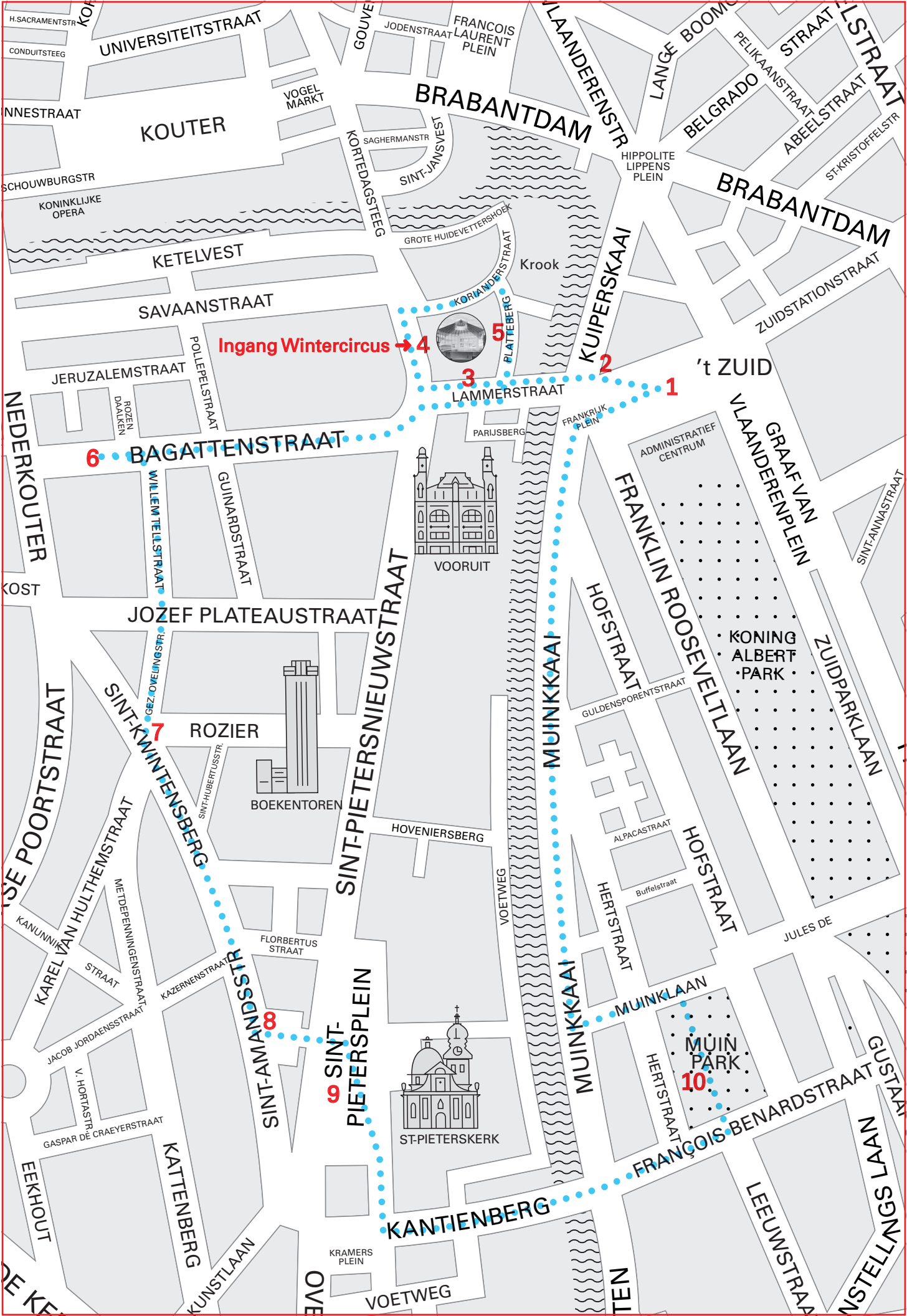
5 Korianderstraat en Platteberg

Als je via de Korianderstraat rond het Nieuw Circus wandelt, zie je hoe imposant het gebouw is. Hier kan je goed de hoogteverschillen zien tussen de ingang van de Sint-Pietersnieuwstraat en de Platteberg.

Langs deze helling lagen de technische ruimtes van het circus zoals de stallingen, een zadelmakerij en een kolenopslagplaats. Via deze helling kon je vermoedelijk de manege van de *Cercle Equestre* en de kooien voor de wilde dieren bereiken. Er was plaats voor zo'n 120 paarden en 12 wilde dieren.

 Wandel verder en neem de trap of lift naar de Lammerstraat. Wandel terug richting de Sint-Pietersnieuwstraat en sla links af. Ga direct rechts de Bagattenstraat in en wandel tot nr. 43 (Rijksarchief).

6 Bagattenstraat

Vroeger lag in deze buurt de renbaan 'Visser' waar in 1853 De Gentse ruitermaatschappij *Cercle Equestre* werd opgericht. De oorspronkelijke zaal 'Diorama' werd in 1850 uitgebreid en omgebouwd door kunstschilder Guillaume Visser tot een manege met een verbeterde infrastructuur voor circussen. De zaal had een koepel in renaissancestijl, drie gasluchters als verlichting en was ingericht met zitbanken van rood fluweel. Tot 1858 gingen er regelmatig circusvoorstellingen door. Na het verdwijnen van manege Visser werd een nieuw circus gebouwd: 'De Drie Sleutels' in de Sint-Amandsstraat.

 Wandel even terug en sla rechts af in de Willem Tellstraat.
Wandel deze straat volledig door en steek over naar de Gezusters Lovelingstraat. Wandel door tot aan de hoek met de Rozierstraat.

Zicht op de universiteitsgebouwen aan de Rozier

Beluik aan de Rozier

7 Gezusters Lovelingstraat

Vroeger lag hier het beluik Batavia. De naam van de arme arbeiderswijk verwijst naar de hoofdstad van Nederlands-Indië en naar koning Willem I en zijn kolonie. Circusfamilie Libot was eigenaar van verschillende huisjes in de wijk. In 1881 werd de Bataviawijk afgebroken voor de bouw van de Universiteit.

Circusdirecteur Alphonse De Jonghe (1860-1935) groeide op in deze wijk, vlak bij het Sint-Pietersplein waar veel circussen neerstreken. Geld om een voorstelling bij te wonen was er niet, maar de kleurrijke circusparades deden Alphonse dromen van een circuscarrière. Op z'n twaalfde reisde hij mee met Theater Van Caeneghem waar hij als slangenmens debuteerde. Later richtte hij het Circus De Jonghe op, wat één van de meest prestigieuze circussen van België werd.

 Wandel verder en sla links af naar de Sint-Kwintensberg.
Wandel deze straat door tot aan het Sint-Amandplein.

8 Sint-Amandstraat & -plein

Voor de Eerste Wereldoorlog traden circussen tijdens de Halfvastenfoor hier op met hun tent. Van 1879 tot 1914 was bovenaan deze trappen de hippodroom 'De Drie Sleutels' van de *Cercle Equestre* gevestigd. Naast een manege, werden hier ook circusspektakels georganiseerd. Het gebouw had geen voorgevel. Je ging binnen via de herberg 'De Drie Sleutels'. Deze herberg lag waar nu het Internaat 'Ter Linden' zich bevindt (nr. 64). In 1911 ging het laatste circusspektakel door en in 1914 werd 'De Drie Sleutels' gesloopt. Ondertussen had het Nieuw Circus in de Sint-Pietersnieuwstraat de rol overgenomen als nieuw circusgebouw.

 Daal de trappen af of wandel terug via de Florbertusstraat het Sint-Pietersplein op.

Circus Demuyneck

Krachtpatser op het Sint-Pietersplein

9 Sint-Pietersplein

Vanaf 1842 ging de jaarlijkse Halfvastenfoor door op het Sint-Pietersplein. De Halfvastenfoor groeide uit tot de start van het foor- en kermisseizoen dat werd afgesloten met de jaarmarkt van Sint-Lievens-Houtem. Tijdens de kermis waren er in de buurt ook paardenspektakels en circusvoorstellingen. Soms waren er zelfs drie tot vier circussen te gast. Circus Demuyneck trad vaak op op het Sint-Pietersplein en Circus Simon op het Sint-Amandplein. Andere circussen traden op in het Nieuw Circus.

Tijdens de winter verbleven veel circusartiesten in Gent. De meeste van hen verbleven ergens in de Circuswijk, onder andere op het plein aan de Kattenberg, het Sint-Amandplein of het Kramersplein. Tot aan de Tweede Wereldoorlog stonden deze pleinen tijdens de winter vol met woonwagens. Er waren heel wat cafés in de buurt waar woonwagenbewoners hun post ophaalden. Sommige cafés werden uitgebaat door oud-circusartiesten.

Café Brux

- Ter hoogte van [nr. 59A](#), opende Pierre Demeyer in 1961 samen met zijn vrouw Marie Colpaert café 'Brux' (later 'Comte de Flandre'). Pierre en Marie waren bekend als *Merry & Peter* met een populair cascadeurs- of stuntsnummer. Pierre was ook bekend als de august Brux.
- [Op de hoek van de Kunstlaan en de Overpoortstraat \(nu Carrefour\)](#) lag Café Raymond, vanaf 1899 uitgebaat door krachtpatser Raymond de la Ruelle.

Vanaf de jaren 1960 scheidde de weg van het circus en de kermis. Voor veel circussen brak een moeilijke periode aan en heel wat Gentse circussen overleefden niet. In 1962 trad het laatste circus op tijdens de Halfvastenfoor.

 [Wandel het Sint-Pietersplein over richting de Kantienberg en stap verder tot aan de Muinkbrug. Steek hier de straat over en wandel de Francois Bernardstraat in. Wandel het Muinkpark in.](#)

10 Muinkpark

In 1851 werd hier de Gentse dierentuin aangelegd. De Indische olifant Betsy werd al snel de mascotte van de zoo. Na de dood van Betsy schonk de Engelse circusdirecteur Sam Lockhart olifant Jack aan de Gentse 'beestenhof'.

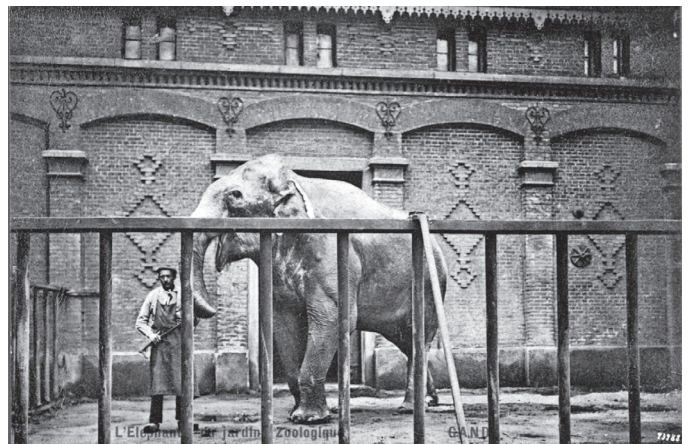
Na een bloeiperiode ging het rond 1900 bergafwaarts. De Gentse zoo sloot in 1904 en de dieren werden openbaar verkocht. Ook de olifant Jack stond te koop. Er werd een hoge prijs verwacht, maar het liep anders af. Circusdirecteur Maximilian Brosé, die op dat moment met zijn circus op het Sint-Pietersplein stond, bood slechts 300 frank. Waarop François Hillaert, een bekende Gentse figuur, bijgenaamd 'Sieske de Gistmarchand', er 10 frank bijdeed en zo eigenaar werd van Jack.

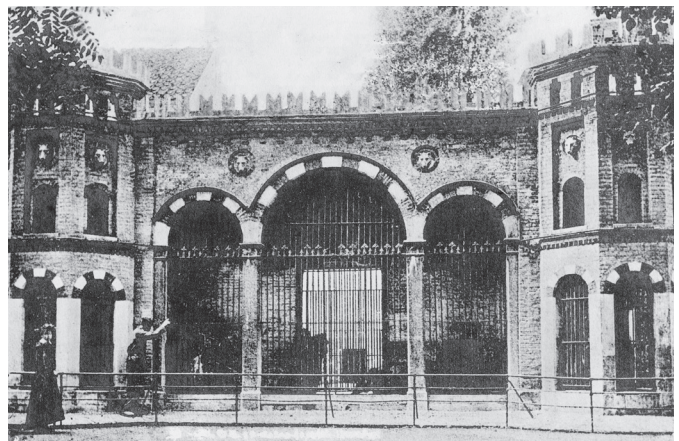
Zicht op het meer in de Gentse dierentuin

Postkaart van de Gentse dierentuin

Olifant en verzorger

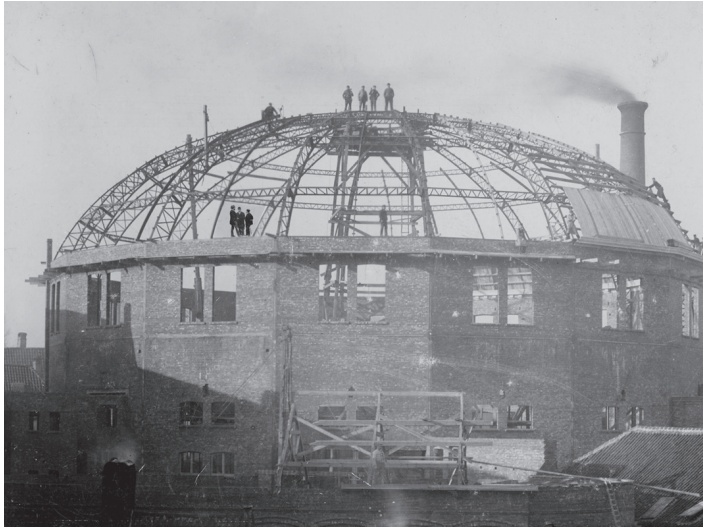

Berenkooi

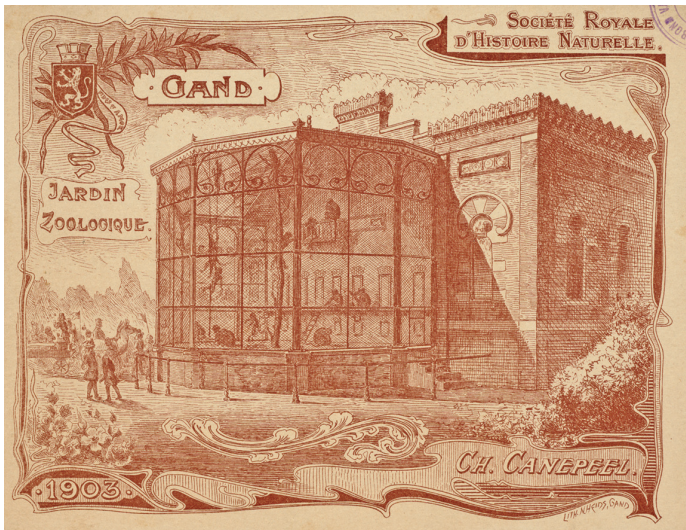
Alle gebouwen van de dierentuin werden gesloopt, behalve het rode huisje aan de eendenvijver. Dit huisje, de namen van de omliggende straten en enkele bomen in het park zijn de enige stille getuigen van de Gentse dierentuin.

 [Verlaat het park via de Muinklaan. Sla rechtsaf naar de Muinkkaai en wandel de Muinkkaai verder af tot aan het Zuid.](#)

- 1842 Start Halfvastenfoor op het Sint-Pietersplein
- 1851 Opening Gentse dierentuin
- 1853 Oprichting 'Gentse ruitermaatschappij'-renbaan Visser
- 1879 Opening Hippodroom 'De Drie Sleutels'

- 1894 Start bouw Nieuw Circus
- 1895 Inhouding Nieuw Circus

- 1904 Sluiting Gentse dierentuin
- 1911 Laatste voorstelling in De Drie Sleutels

1920 Brand Nieuw Circus

Deze wandeling is een initiatief van het Huis van Alijn, museum van het dagelijks leven (Kraanlei 65, 9000 Gent). Het Huis van Alijn bewaart een grote circuscollectie en onderzoekt dit thema.

Concept: Huis van Alijn team
 Met dank aan: André De Poorter
 Foto's: Collectie Huis van Alijn, Archief Gent en dienst Stedenbouw en Ruimtelijke planning
 V.u.: Ann Van Nieuwenhuysse, Kraanlei 69, 9000 Gent

- 1944 Laatste voorstelling in het Nieuw Circus door Circus De Jonghe
- 1954 Opening Garage Mahy

- 1962 Laatste circus tijdens de Halfvastenfoor (Circus Olympia-Demuyneck)
- 1978 Sluiting Garage Mahy
- 2005 Aankoop Nieuw Circus (Wintercircus) door Sogent
- 2008 Laatste circus op het Sint-Pietersplein (Circus Alberto Althoff)
- 2017 Start renovatiewerken Nieuw Circus (Wintercircus)
- 2022 Einde renovatiewerken Nieuw Circus (Wintercircus)

Ontdek meer over het circusverleden op www.huisvanalijn.be

